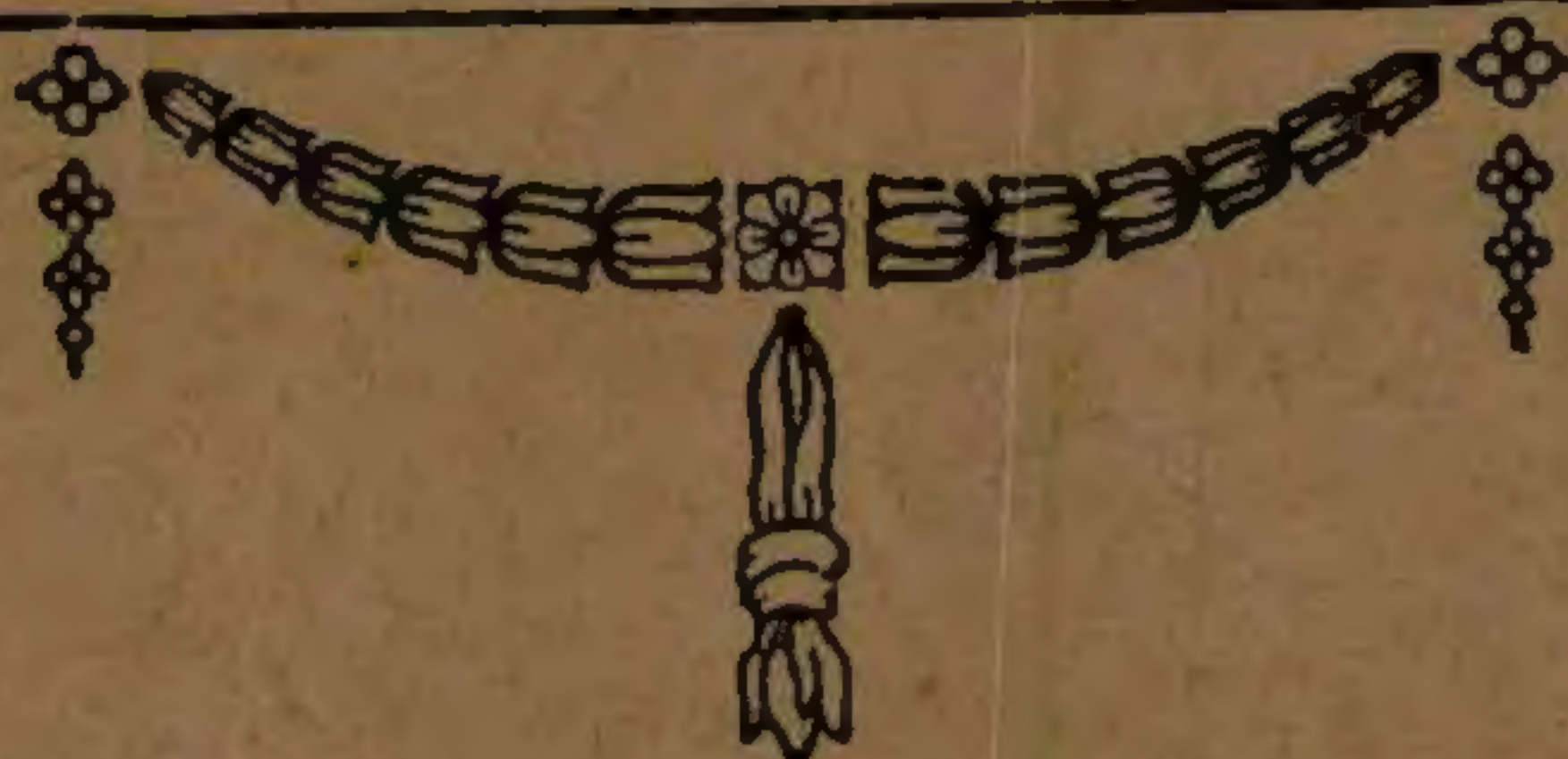

9
30

CHARUMATHI.

By

Kalachavedu Vencataramana Charlu.

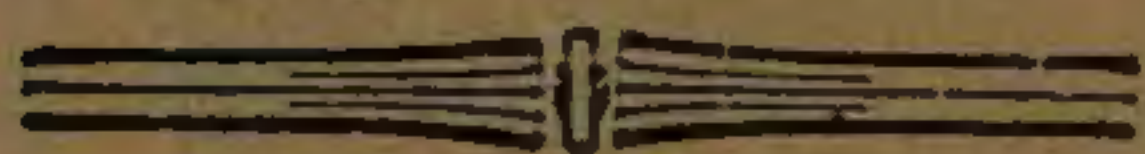
SC No - 1938

Acc No - 18949

PRINTED AT
JANOPACARINI STORES
PRODDUTUR.

ప్రకటన.

మేమీ ముద్రాక్షరశాలను 1920 వ సంవత్సరమున
 స్థాపించి పలువిధములగు కొత్తకొత్తరకముల ఇంక్లీషు, తె
 లుగు, అక్షరములతో, కొత్తమాదిరీ లతలుగల బాగ్గలతో
 పలురకములగు బొమ్మలుచేర్చి శుభలేఖలు అనేకరంగులలో
 అచ్చు వేయుచున్నసంగతి మీకందరకును దెలిసియేయున్నది.
 ఇప్పుడు నూతనముగ కొన్నికొన్ని అక్షరములు, బాగ్గలు,
 బొమ్మలు, లతలు పగయిరా అందముగా అచ్చువేయు సాధన
 ములను తెప్పించి ప్రకటన పత్రికలు, శుభలేఖలు, కాగ్గలు,
 కవర్లు, హుండిఫాగములు, రశీదుబుక్కులు. అన్నిరకముల ఫార
 ములును నమ్మకముగ సరసమైనరేట్లకు అచ్చువేసి కోరినకాల
 ములో యిచ్చుచున్నాము. ఏ రకపుబైండింగు పనియైనను
 ముద్రాసుపనివలె బాగుగను, సరసమైనరేట్లకును చేయుచు
 న్నాము. మాకొకసారి ఆర్డరిచ్చినచో మారేట్లు మీకేవిశ
 దమగును.

పొద్దుటూరు. } జానకీముద్రాక్షరశాల,
 17—11—23 }
 పొద్దుటూరు. కడపజిల్లా.

చా రు మ తి.

9
30

ఇయ్యది

కలచవీడు వేంకటరమణాచార్యుల వారిచే.

రచియింపబడినది.

ప్రొద్దుటూరు

జానకీ ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

1923.

[రిజిస్టరు కాపీరైట్].

వెల రు 0—6—0

Printed through the Publishing Agents,
JANOPACARINI STORES.
PRODDUTUR. [Cuddapah]

విన్నపము.

—0—

నేను ద్రవ్యలోపముచే నల్లాడుచుంటిని. నామిత్రుడొక్కడు నా యొద్దకువచ్చి విజయనగరమువారి బహుమానముఃటి యున్నది. చారిత్రక విషయముపై నాధానపడిన కల్పనా కథనొకదానిని వ్రాయ నలయుననియు, నది పదునై ముంకల గీతలుగల పద్యకావ్యముగ సుం దవలయుననియు జెప్పి నన్నందుకు బోత్సహించిపోయెను.

ఆసమయమున నాగుమద్రవ్యము స్రాధానాంశము. పోటీపరీక్షా ర్థము పుస్తకమువ్రాసి పంపవలసిన కాలము సమీపించు . చుండెను. ఆబహుమానము నాకియ్యబడినట్లే యూహించి తద్వినియోగ నిర్ణయ ముజేయుచుంటిని. చరిత్రాంశ నిర్ణయమునకె విన్నెంటుస్మిత్ గారిచరి త్రగ్రంథమునందు కొంటిని. సరియైన కథనిర్ణయించుకొను నవకాశ మంతగా గలగలేదు కాలము సమీపించుచున్నదను తొందరయొక వంక ద్రవ్యముచేత బడినదను సంతోష మింకొకవంక. తద్వినియోగ నిర్ణయము కుదురిని బుద్ధివేదన మతియొకవంక. ఇన్నియుగూడి నాకు చీకాకుబుట్టిన చాగుమతిని గుఱించి యేదియోయొఃటి వ్రాయవలెన నినిగయించితిని

ఈచాగుమతి లశోకచక్రవర్తి కుమారిత ఈమెయు నీమెతండ్రి యు నుత్తరమున కొకరు దక్షిణమున కొకరు బౌద్ధమత ప్రచారమున కై పోగురినియు నీమె తనభర్త పేరిట స్మారక చిహ్నముగా నొకపె ద్దస్తంభముగట్టించె ననియు నుండెను. విన్నెంటుస్మిత్ గారు ప్రసాదించి న సాంభారమంతయు నింతే. ఈయుట్టిని బట్టికొని గజింం పద్యపాద ములుగల కావ్యమును స్వర్గమున కెగబ్రాక వలసినవాడనయితిని. కా ని నాకు జంకుగాని భయముకాని తోపలేదు. చారుమతి గ్రంథమున కుపోద్ఘాత రూపకముగ వ్రాచుబడిన పద్యముల యర్థము విశదము గ దెలియుటకే యింతదూరము వ్రాయవలసినచ్చినది .

కాలము సమాప్తించుచున్నది. కాని దనమునకు బిక్షుచాత
లేదు. తల పగులగొట్టునట్లు దినమంతయు నొండు తలనొప్పి చీదినపు
డెల్ల ముక్కుచుండి రక్తము మిక్కుటముగ పడుట యధిక్మామయము.

గంగా ఏప్రియల్ ౨౦ తేది గాబోలునారంభముచేసెతిని. అప్పు
టిస్థితిగో నేమివా యుచుంటినో నాకేతెలియదు. ఏదియెట్లున్ననుయె
ఁమిది దినములు వ్రాసెతిని. ఈలోగానన్న ప్రోత్సహించిన నామిత్రు
నియొద్దనుండి బహుమా మా సంవత్సర మాపివేయబడినదని యుక్త
రమువచ్చినది. ఉత్సాహము చల్లబడెను. వ్రాతకు ప్రేరేపకము వ్రనన్
లాభము గనుక నీయుత్తరముతో నా వ్రాతయు నాగిపోయినది.

మఱలనీవాటికి దానిజోలికేపోలేదు. మనదేశమున కవులెట్టి
ప్రపణులైరో తెలుపుటయే యాయంపూర్ణ గ్రంథమును బ్రకటించు
నుదేశము. గ్రంథమునుటకు భావగీతాత్మకమగు సీచిన్నపోతము
తగదేమో.

చారుమతి యశోకుని తనూకాత. బాల్యముననే వైధవ్యము
ప్రాప్తిచెను. ఆమెవిజ్ఞాననిధి. సున్నితములగు హృదయవేదనలు క
గగుటచే యావ్రపంచమునందలి పాపకర్మము లామెకంటపడినపు
హృదయము యధాశుధైరై పోవుచుండినను నామెవిజ్ఞానమే యామెను
నిలువబెట్టినది. మంచిచెడ్డల పరస్పర సంఘర్షణముతోనే కథనిలిచినది.
కానిదైవముగ్రహించునెడ పునర్ముద్రణమునకె నదానిని బూర్తిచేయ
వలయునను వాంఛయున్నది. పాఠక హాసములు నాలోపముల నా
కుదెల్పి యుగ్రహింతురుగాక

ఈ గ్రంథమును ద్రవ్యము కోరకయే ముద్రించిన ప్రొద్దుటూరు
జానకీ ముద్రణాలయము వారికి నాకృతజ్ఞతా పూర్వక వందనము లర్పిం
చుచున్నాను.

రుధిరోద్ధారి సం॥ భాద్రపద
బ॥ ౩ లు శుక్రవారము.
తాడిపత్రి.

ఇట్లు,
బుధజనవిధేయుడు,
కలచవీడు వేంకటరమణాచార్యులు.

అ వ తా రిక.

౬॥ కవినముదాయ మానసవికాస కరంబగు దివ్య తేజమా!

యెవగుఁదలంపనట్టి గతి నేఁదలపోసిమహాత్ములైన స
త్కవులుఁ దలంకు కార్యమునుఁ దాల్చితి నీభుజసీమయందు నే
ర్పవెహృదయమ్మునిండి తగుభంగిజయంబునుఁగాంచుమార్గముల్!

౭॥ నూతనఘక్కినంది. యొకనూత్నవిహాయసమందు నేను వాం
ఛాతతిమాత్రమూతగఁ బ్రచారములన్ గొనసాగఁజేయను
టూతఁ నూగుచుండినను యోగ్యుఁడతండనుపింతువో తగం
డీతఁడటంచుఁ గ్రిందికివడిన్ బడఁదోత్రువొనీ కెవ్విడితిన్

౮॥ పూనితివ్రామఁగాఁ బరచుపూజితమైన యశోకపుత్రికా
నూనచరిత్రనింతఁ గడునూయనములోకమునందుఁ దత్కథా
జ్ఞానమే నేనెరుంగునది స్వల్పమెయ్యయ్య బుధాళికెల్ల న
ద్వాననే మెచ్చుఁగూర్చు గనెదన్ గడునమ్మిరచింపఁ బూనితిన్!

౯॥ పూర్వమువ్రాసి పోయినకవుల్ గనినట్టివీత భావమీ
య్యురఁ దోపదేటికిపుడో భగవానుఁడ! నిర్మలప్రభా
ఖగ్వలు లోకమందిపుడఁ గల్లుటనీకుముదంబుఁ గూర్చదే
యోర్వమినీకుఁ గట్టుటకునొప్పుదు నామనమేమి నేయుదున్!

౧౦॥ స్రవిమలమై యుదాత్తమగు భావసుమంబు రుచించుటే యసం
భవమగు నీయుగంబున నవప్రతిభాయుతులా దరంబునన్

గవితకుఁ బ్రాణవీరములఁ గల్పన సేసి సుమప్రకాండమున్
దవులుపనెంచుటెంత శుభదమ్ము ముదమ్ముగునో ధరాస్థలిన్॥

౯౧ జీవములేని కట్టెలరచించెడు శిల్పమె లోకమానన్యమై
తావులవీచు నట్టిలలితంపుఁ గుమారసమీరమై, ప్రపంచం
తీవిలన త్తరంగ చయనిస్వనమై సుఖమిచ్చునేళ గీ
తావల్లినాలపించు కవితాసుతు జీవనముల్ కఠోరముల్॥

౯౨ జయమోయోటమియో యొకండగుటయే సత్యంబువజ్ఞప్రభో
దయమై, మానసపాత్ర నిండినపుడతంకంబు లెన్నేని వి
చ్చియపోవున్ జగమందొకప్పుడు నుతుల్ జెందంగలేకున్న ని
శ్చయమామోగ్యతచచ్చిపోదెపుడో తేజస్ఫూర్తిఁ జూపించెడున్

చారుమతి.

“శా! అకాశంబున నాశ్రతుల్ గొలువ దివ్యంబైన కీర్తిప్రభా
నీకంబుల్ బఱగించి సౌఖ్యజగమున్నిర్మించి మాబోంట్లకీ
కాకల్ గూర్చెదు చంద్రమా! నయము జోకల్ నీవె బోధించిన
లోకంబెల్ల నడంగిపోదె పునరాలోకంబు వ్యర్థంబుగఁ”

“తే॥ గీ॥ జగములనుముంచు నీదు తేజంబుముందు
నుండి లేనట్టి కాంతితో నుండెఁజుక్క
లలతిదీపసహస్రంబు లలరునట్లు
గనులమెఱుఱుంచు విమృత్తుకాశమందు”

“తే॥ గీ॥ ఎంచిస్వోత్కర్షమదిని మాయించినావు
తారకాప్రభ! నీవంటివారుగూడ
స్వార్థమునకయి యొరులనాశంబుఁజేయ
రాజులేనుస్వార్థత్యాగ రతులగుదురు”

“చ॥ మొయిళులులేని యాకసపుంబున్నపుంబూవపు; తల్లిచేతుల
బయిరులకు మరందరససానముఁ గూర్పుచుఁబెంచిపెంచి యిం
తయొమఱియంతయో ఫలముదార్కొనువేళ మనుష్యభిక్షసం
చములునానిఁ గూల్చినవిషాద భరమొడియెట్లు మోసెదో”

“సు॥ లలితోక్తులైలంగనహస్యముల నుల్లాసంపుంగలంబునన్
గిలిగింతల్ వెలయించుచున్ గుముదపంక్తిరక్తిదేలించి త
చ్చలదుచ్చస్థిత భంగడోలికలలో సౌఖ్యంబులంబొంది కాం
తులు గోల్పోయినవాని వీడెనవెసీతుల్ లేని సీచుండునై”

“ప॥ నాదగు పెండ్లినాడు భవనంబున మంగళకార్య జాలముల్
మోదముననొనర్చి తలపుల్ చెరలాడగ మమ్ములన్ వదీ
యోదయవేళ మేడపయినంపుంగ నీకురిపించినట్టి సౌ
ఖ్యోదయమేది? వచ్చుయెనె! యొప్పువుసూవిపరీత వృత్తముల్”

“ప॥ చల్లనిబాకులంది సరసంబగుఁ జెయ్యులటుల్ హృదబ్జముల్
మెల్లనదాకి, యందఱుభమింపంగఁ జంద్రశిలావధూటి పెం
దల్లడమంది నీకుగవెతల్బొల యించెడు; తేనకత్తినాఁ
జెల్లదె? లోకసంకులముఁ జేసెడువాడవు శాంతమూర్తివై”

“ప॥ అని విషమంబులై, హృదయ మందడిరెన్ దరిదాపుఁగానకే
యనునిమిషంబు భాపముల యాచితృత్తి, నరాబియాయెడా
రినిఁ బ్రతివాతముల్ బరచురీతిని రేగెడుదశ్రువాహమం
దుస సెలచెన్ మురుంగుటకొనూతన జీవికఁబూననెంచియో॥

తే॥ గీ॥ భావములఁబరస్పరము సంబంధమేమొ
తలసలేదు చారుమతీలతాంగి; భావ
జననమొండు, తదుద్యేకసరణియొండు
మాత్రమేకాని కారణంబరయదామె॥

తే॥ గీ॥ వలపుకాంక్ష వియోగతావంబొకంట
భూతహింసకుఁ జింతిల్ల రీతియొకట
సుగుణసంస్తుతి యొకకొంత మగువపాడు
చంద్రచంద్రికా వర్ణననరణి దెలిపి॥

తే॥ గీ॥ కలతఁజెందిన ముఖముతో గళితమైన
యంసములమీదిపైటతో నాశుభాంగి
బొమలుముడుచుచు విడుచుచుఁబూర్ణమై ప
యోజనస్వన్నయత నంది యుండెనపుడు॥

తే॥ గీ॥ అడచియుంచి పదగతుల్, విడువబడిన
రమ్యతాంబూల వాసనప్రకరములును
జెప్పకేచెప్పె నెఱతెయోచెలియపాలువు
కనులుచలియించి వికసించెఁగాంతకపుడు॥

తే॥ గీ॥ మేడనెల్లెడ వీక్షణోర్చికలు బర్వ
నొకనిమేషమునందు విద్యుత్ప్రకాశి
గృహము దీప్తంబులెల్ల వెల్గించినట్లు
చండకిరణుని కిరణవ్రసారమట్లు॥

మగముతోలంగిపోయి దిగజాతినపైట భుజంబుపైకే దా
నగచి కలంగి వ్రాలిన ముఖేందుని నిర్మలతావ్రశాంతుల
నగులుపడ త్తరించునెడ దచ్చెలియైన వసంతిమేడ్ప
నగపడెదా నెఱుంగనట్లు లచ్చటి సంభ్రమచి త్తవృత్తముల్॥

“తత్త్వపాటు నంగములఁ దార్మోనియుండినఁ దావనెంచి తా
న తరినోవసంతి! యపుడాడినమాటలు మాసిపోయెనే
చిత్తమునుండి! యేవొ పెరచింతలు సీమదినాక్రమించెనా
మత్తుననాలసించితని మందముగా హసియింప సాగినఁ!”

“తే॥ గీ॥ నవ్వునకు నవ్వు ప్రతివందనంబుగాగఁ
దెలుపుఁగావియుఁ గలసి కాంతులనుఁ జల్లు
దంతముహొకింతదోప శాంతంబుదొలుక
వదనమందున, నాచెలి వలికెనిట్లు.”

“తలఁపులుదాటునేమి వనితా! నినునీవిషయంబు నీదు నా
కులతఁ దొలంచుమార్గమునుగూర్చి చరించుచునుండెగాఁ
ర్గులమగు నామనంబు, సుషమంబుగు నీగగనావకాశ, వివా
ళలుషములేని చంద్రునివికాసమె సాక్షులునాదుమాటకుఁ!”

“తే॥ గీ॥ చల్లగాలికి వర్షించి శాంతిఁగూర్చి
జలధరంబులు రాసాడుసగుయమందుఁ
బ్రబలతేజంబుగూర్చు శంపాలతికల
చెట్టనడరించుఁ బిడుగులొబ్బుట్టగలవు!”

“తే॥ గీ॥ బలముకల్గినదాక నుప్పరమువంక
కరుగుజువ్వకు నాధారమరిగి నేని
నినుమడించిన పేగాననిలకుఁ బడదె
గగనసంచారవాంఛలఁ గట్టిపెట్టి

“తే॥ గీ॥ సుగుణముల మావమైనను శోధనార్థ
మాది దేవుడు కష్టచయంబులంప
నాపుటంబున నిల్చి జయంబుఁగొనునో
ధర్మమునువీడునో భాధఁదాళలేక”

“తే॥ గీ॥ దేహసౌఖ్యముఁ గోరివ ర్తించువారు
నిండియున్నారు లోకమందెచట నబల!
ఆత్మసౌఖ్యముఁ గొందఁతేయరయువారు
వారిలోఁగొందఁతే ధర్మపథమువిడరు”

“తే॥ గీ॥ సులభలభ్యసుఖంబులు నిలువగలవె
చెలి! శ్రమంగల్లు సుఖమునిల్చినదినాలు
క్షణికముల తఱ్ఱు లేదు శాశ్వతములందు
నాలువకటించునే వెలయాలితఱుకు”

“॥ అమలినమైనయాకాసమునందుఁ జరించుచుమెల్లమెల్ల స్వ
చ్ఛములగుగాంతిబాహువుల జాచెడుజంద్రునిబల్మిఁ బూచిమా
న్యమునమెలంగు నిన్నబలఁగాంచి మనంబునభీతిఁజెంది య
శ్రమముక్రమంబొపల్కితిని శాంతయొకించుక కూర్చుదాననె”

“తే॥ గీ॥ హృదయగోచర భావంబురేగివచ్చి
బయటఁబడుఁగాని నిల్వఁజెబ్బంగి నీని
హితముగాకున్న నన్నునిండతనుఁజేయ
కమ్మ! యాజన్మమెత్తి నీవరసియైన”

మ॥ అనిహృద్భావము వెల్లడించినఁ గదీయంబైన శ్రీమోక్షతిఁ
గనిహరించి మనోన్యధిల్ పరులెఱుంగఁ సిద్ధనంగుంది మో-
మున నుందస్మిత మాడుచుండఁజెలియా! పూరేకుఁగాపాడు నా
కును నిందించినమెత్తురే యొకట నెగ్గుల్ పూవుఁబాధించినఁ

✓ తే॥ గీ॥ విన్నునందుండి చంద్రనాపిక్కుడు వెల్లు
మలపినున్ననో దుర్గమర్చప్రదేశ
భేదనంబునకు ఫిరంగిబెట్టినాడు
దుర్గపతనంబు మాత్రము దుర్గటంబు!

॥ ఇంచుకతాకు నాగదు సురూ వనితాహృదయంబటన్నయ
య్యించితవాక్యమల్ నిజములైననుఁ బిన్నతనానజ్ఞానమన్
గంచెనమర్చినాపిత మృగమృల దూరమునిలైనమ్మ యిం
చించుక వానిగాలిఁ జలియించినమాత్రభయంబు వోలునే!

మ॥ పకి! నాయాడఁ గుమారులాటలను బుచ్చఁ బాల్యకాలంబు, న
చ్చకపోయెన్ మదికవిష్కంబు, పిశృనాజ్ఞల్ నాకుగా నేర్పి నే
ర్పకముందే యెటులో గడించితిని శాస్త్రజ్ఞానసర్వస్వ మం
దుకుఁ దోడాయెనురూప- మేమనిననున్ సోష్కగ్నలింకేటికిన్

॥ జానసమార్జన వ్రతము సాగిన వెన్నఁగదావసాతి! వి
జ్ఞాని విశేషవంతుఁ, బ్రశస్తగుణప్రకరున్, సుగాత్రు నే
నేనయమెంచి, భర్తగగణించి వరించితి; నిట్టులంచు లో
తాననధర్మవర్తనము కాంచను గాంతానిఁ బయనంతకున్

“తే! గీ! పరిణయం బెనదాడి, నాభ ర్త మకము
మన్ననంబుచ, మేళనం బెనవనగ
వెసిరిని మీగడలలోని వెన్నబోలె
విడవబడితి మీగడచేత వెన్నయబులె”

“తే! గీ! ప్రాసరుదయంపుఁ గాఁతులు బంగ గలవె
నిత్త! మెంతికాలము దాము నిలువగలవు
వచ్చనాకులపైనిఁ గన్నట్టు విమల
కాంతలు హిమకణంబులు కమలనయన”

“తే! గీ! సర్వస్మష్టియఁ బ్రకృతచంచలమౌగాన
మన్ననోవృత్తి నొకిలీలమలపజాల
నప్పుఁప్పుడీ విమల విహాయసంగఁ
గలుషమోయనిచంద్రకల్ గలచునన్ను”

“తే! ఆసమయంబులందు భయమందుదు మార్గముజారునంచు; బ్ర
హ్మసముపేతయైన చెలినంగరి తప్పుదంచు, దానికై
యానపహింతు నమ్మ సమయంబునకు న్నినుబోలె నందఱో
డాసిరి నన్నబోచిరి తటాలన కై ర్కము దూలువేళలన్”

“తే! నాకుగరంబుఁ గూర్చెను జనంబులలో నిను నగ్రగాణ్యగా
జోకలుచెయుదుంటి; బడచుందనమాదిగ నేటిదాక నెం
దాకవిదేశవాసము నొనర్చితి నాకయి యంతదాక న
తొకలనందుచుంటి ననువైన సఖుల్ గనగాక యుండుటన్”

క॥ నావిభునాత్మ వీడినయనంతర మేనుఁ బవిత్రభావ వా!
తావరణంబునందు. విమలానిలధారణఁ జేసి దానితో
జీవముసిల్పియుంటి, బెరచింతలకే నడమీకపోతి. నే
నేవగనున్న నేమి! యలయింపులు తప్పవుప్రాణికోటికి

“తే॥గీ॥ పసిడిగోడలనడుమఁ బూపాన్పులిడిన
యుయ్యెలలనూగుఁ బూబోండ్లయుల్లములనుఁ
దలపఁగారాని కఠినతవలచెనెట్లు?
తోచునవికావు సృష్టివస్తువుల కళలు”

“తే॥గీ॥ ‘ఆభిజాత్య’మున్నతనుసి యనుటెకాని
గర్వహృదయాన నార్ద్రతఁగానలేక
యనసరాధులనేచుఁ బాపాత్ములెంద
తో ధర్మాస్థలిఁ బూవుగానున్నవారు”

మ॥ అనియెమో యనఁ బోవునంత నొకచాయన్ గుండె వ్రేలంగనా
ర్చినయాగుక విని మోక్షంబునంబరదిశక ద్రిప్పెఁ తాతన్ని
డిన పాపావతమొండ పాపముదండక వ్రాలించిత్వము
గన, బాష్పంబులనెంచె నామెమదిపోకల్ జెప్పున త్తరిక

“తే॥గీ॥ మే తనెన యామెనునము మే తనామె
నార్ద్రహృదయంబు నీగుగానపుడె మారె
వేడియాంబుల వెలయించి వాడిసోలు
చనియె ననలేక యనలేక యతివయ్యు”

“ను॥ తరుణీ! పాండినభావముల్, కనినవింతల్ నిండిపోయెన్ హృదయం
తరమున్ నేత్రయుగంబు, దుర్భరమికన్, ద్రష్టవ్యమెచ్చోట నే
నరయన్లేనయితీ బ్రపంచమున, సత్యజ్ఞాన విద్యాస్థితై
చరియింపన్ వలపోసితీ జననిపజ్జన్ జేర్చుమానన్నికన్”

“చ॥ అనినవసంతి చారుమతిహస్తము కెలునబట్టి మెల్లమె
ల్లన నడిపించుచున్ బదములం గడుసోమరులైన నూపుర
భవములుజెలంగ గేహపుగవాటముజేరి యొకింత యోరగిం
చిన తలుపట్లు తీసి యలచేడియ చేరె గృహంతరాళమున్”

చారుమతి.

ద్వితీయాశ్వాసము

నా! చెలియా! భావములెన్ని యో మదినినించెఁ: వెల్పులకబోవుఁదో
నలుమృగ్యంబులు; దేశికుండెటఁబోవ నేడు సంవయ్యె; నా
కులఁబాష్పంబుల రాల్చుజెల్లుకడ న్నూర్చుండి, యొక్కొంత
నులమై, తస్విము కొంత ద్రావునము విజ్ఞుల్ జేయుటక్షేకదా.

“తేగీ! శనువుస్పృశియించునంత బ్రహ్మములమోడ్చి
వెల్లుబాసిన మొక్కలవిధము జూడు,
జనులకు సినర్గమగు దోషచయము తమ్ముఁ
దాకి బాధించునే యని తలచుచుండె”

“తేగీ! కేగు నేళుఁ జంక్రమఁడు వినమునీడి
కళల నెల్లడించి యమాయుకులవిధాన
నలగుచున్నాడు; జ్ఞానోదయంబువేళ
గళితకాలుష్యుడైన వక్రనరుబోలె”

నా! “ఆవృక్షంబులపొంత కేగుదము కుల్యా రావముల్ దెల్పునే
వీరో తత్త్వరహస్యముల్, గుబురులై హృదయంబులై నీటిపై
గావాలెఁ ధరణీజళాఖును రాగస్ఫూర్తి ముద్దాడ న
న్నేవంచించెడు స్పృష్టికోభ లొగులక వాసింప కెట్లుండునో”

క॥ అనిచారుమతీసతి కర

మునుఁ జెలివా సగుబునందుఁ బూర్వమొదల౯
దనుపుచు జను గుల్యముగల
యనుగుంజెట్టులనుఁ జేర హర్షమున జనె౯॥

॥ ఆకులమీదిను న్నియము లాసవనుండు శిరంబులందుఁ బె
న్వీకున రాల్చె రాగల యనిరద్యజయమ్మునుఁ జాటెనోయన౯
గోకిల కంఠమె త్తి కువుకూవని మంగళగీత సంతతుల్ •
దేవుఁ బాడె, మోమునఁ జలింపని సంతసమాడె వారికి౯.

॥ చల్లని యాయె డ౯ దనుప్రసంగముల౯ గొనసాగఁజేయగా
బల్లవపాణు లాత్మలను స్వర్గపురమ్మునఁ ద్రిప్పఁజాలు నా
ప్లిసమీరముల్ మెయినివీచెను, భానుడున్వీయచండత౯
జల్లిన స్నిగ్ధత౯ సనపు శాంతియు నీడడు డిల్ స్థలంబున౯

తే॥ గీ॥ పదకునాకుల గలగలభవముల నణఁగి
చెలఁగు వాతంపుటీలలఁ గలసి మెలసి
యడకు గోయిలకూతల నై క్యమంది
వెలికి వినుపించుచుండె నిట్టుల యొకింత.

చా రు మ తి: —

“ను॥ కలికీ జాలయిపారు నీరముల మొక్కల్ వృక్షముల్ తీగలు౯
బలమార్జించి, కళాయుతంబులయి, జీనస్థైర్యమందె౯, జలం
బులకాచ్ఛాదనమిచ్చె వృక్షములు పూవుల్ వాసనల్ నించె, ॥
గెలునందంబిడె నాకెలంకులకు రక్తింగొంచు మొగింపొంటికి౯”

నసంత:- “తే॥గీ॥ తానుఁదిన్నదె తిండిగాఁ తనదు జీవి
తంబె జీవితమ్ము నెడు విధమ్ముదోప
దూరమున వల్లెఁజూచితె! తోవదేమొ
ప్రాణికట్టిజీవితము విసక్తుకంచు”

చారుమతి: —

“ప॥ ననములలోఁ జరించుచు నభస్థలిక్రింద వసించుచుండి రా
లినభలముల్ భుజించుచు నిలవకుతంబులఁ బాచుచున్న కా
ల్యస సేలలమ్ముఁ ద్రావుచుఁబ్రచంచకమే స్వకుటుంబమ్ము జూ
చిన యల బుద్ధదేవుని విచిత్రచరిత్రము రమ్యమయ్యెడు”

“తే॥గీ॥ అణువుమొదలుగ బ్రహ్మాండమంత దనుక
నొక్కతేజమె వెలుగుచు నున్నదంచు
నెఱిగి యెఱిగించి యులు జరియించె నెవడు
ఆ మహాత్ముని పేరు పూజ్యంబుగాదె”

నసంత:- —

“ను॥ అతివాఁ చూడుశరీరిపాపములు మత్స్యవ్యాతముఁగోరి వ
చ్చితి నేనంచునచించు నాతఁడు, చలించె న్నాదు ప్రాణంబు నీ
మతికే గోచరమయ్యెఁగా యలనిశెం బారావతంబొందుని
న్నతిచింతాంబుధిఁ ద్రోసినప్పు జగసుత్యంతంబు నిట్లేచువీరా!

“అ॥వె॥ ఒగుల నోటికడినిఁ దరలించి యుదరంబు
నించుకొనుటె జగము నిరుతియయ్యెఁ
దన్నునోరుఁగొట్టి దాని నింకొకడు జే
కొనునటంచుఁ దానుఁ గనకదేమొ.”

నామతి:-

ను॥ కసవుంగంపనుఁ దీసివై చిన నె యోగ్యంబైన తావుల్ దిశా
విసరంబందునఁ జల్లులాడెడు బువుల్ పెంపొందజాలఁగడు
ససితోఁబైకొనునగ్ని నగ్నిమడియింపఁ జాలిన ట్లేభుని
విసపున్నబద్ధు లొకఁడొకండులనుఁ జంపింపఁ బ్రయత్నించునో॥

“తే॥గీ॥ జగమునంతయు నిర్మూలముగనొనగ్ని
మఱిల ధర్మము నెలకొల్పు ధరణిదైన
మంచుబుధులంట నిశ్చయంబవునొయేమొ
యంచు సందియమున నూగులాడుమనము.”

“తే॥గీ॥ భారతంబునఁ బూజ్యమై వరలుగీత
నిర్వచించిన యవతార ముర్వికేల
దిగెనొ యట్టికార్యంబుఁ జేయగ నొకండు
భగవదవతారమూర్తి సంభవముగనడె.”

“చ॥ గాతిరిగన్నులార నిదురంగన లోకపు శోకస్పృతముల్
బ్రాతిగనిల్చు నాయెదుటవచ్చి రవంతయ మాసిపోక క్రీ
డాతరుణమ్ము భోజనమెడఁ దలపెట్టవు; మానసంబు జిం
తాతతి నిండియుండె వివిధమ్ముల దుఃఖపుఁ గోతలయ్యెగా.”

“చ॥ ప్రియుడెడఁబాసి పోయెనను వేదనసుక్కిలిఁ గొన్నినాళ్లు నీ
దయకలిమిఁ జరించితి వృధా శ్రమనాకయిదేశమెల్ల; నం
తయుముగిసె, మగండరిగెదా సుఖలోకము జేరనంచు ని
శ్చయమతివై మెలంగితిఁ బ్రశాంతమనంబునఁ గొంతకాలము”

సా|| ఆకాలంబున నేను గ్రంథపతన వ్యాచారపారీక్షనై
 లోకంబే నికనాడి పుస్తకపుటల్లు బాసి రాలేదు చీ
 కాకుబొందెమనంబు తండ్రిజయకాంక్ష శత్రులం జంప నా
 హా కట్ట యితసుయ్యెనంచు విని రాజ్యంబే నిట్టైనచో"

మ|| అవనీపాల ర దేశసేవకయి సేయక ధూర్జుల భూషి
 త్నవహింసక సరియకానె? రక్తమున సిక్తంబైన యాభూమి గా
 రవసంధామకమానె? గూళ్ళిరుండు క్రౌర్యంబున్న హస్తించు నీ
 మి? వరుసా కలువంబు లింతటివె భూమి రాజనంశంబున"

సా|| దయయే యుత్తమైన ధర్మమదియే దైనత్వ మీనాలు నా
 దయలేకున్న మృగంబుకంటె నధనుశ్వంబందుఁ దీవ్యత్సుధా
 మయమైనట్టి దయారసంబు గగనంబందుండి యాక్రిందికి
 దయసేయునట్టి స్వాతిదిన్ములటు హాశ్వల్దానపాచారముల్"

“తే|| గీ|| క్రౌర్యమొనరించు జరుముస్థిమె చెపుచు!
 యస్థింబగు దేహంబునడచుఁగాని
 సిరబుంబగు నాత్మనిర్జించునట్టి
 యలకృపాదయమెంత నిత్యమొలతాంగి”

సా|| అనివాదాటినొకంత నాగకయువన్యాసంబు నాగించుచుం
 డిన గేహంబుఁ వ్యజించునో యనియది జింతించి గూయింతియ
 ట్లను “గారుణ్యనిధానఁడైన గురుజేలాలేదు నేడిందెటిం
 గినఁ దొంగదె నెచ్చెలీయనినఁ బల్కెఁ దన్వీరీతిగ

“మ॥ చిరకాలంబు గురూత్తము” గొలిచితి” జెప్పి” బసంగంబున”
 ధరవెదాంతులనెల్ల నొక్కయెడకు న్రప్పించునిష్ఠంబుఁ ద
 స్థరము” బూనిచరించునేము? యదిత ధన్యంబేని లోకానికే
 మిరహస్యంబులు చాటఁగాఁబడనొయే మీభాగ్యమింతబ్బునే”

“తే॥గీ॥ నావృత్తమునువీడి పరలకై పాటుపడుట
 లన్ననతనికి భక్త్యభోజ్యములుగావె
 త స్త్వవిదులకు లోకమంతయునుగాక
 యంశలింతలునుఁ గుటుంబమగునెచెలియ”

“తే॥గీ॥ సృజలకుహిశంబుఁ గూర్చుభావమునఁగాఁడె
 పిన్నతనమునఁ బెండిలివీడెగురుఁడు
 నా ర్తరవనున్న హృదయంబునవియజేయు
 నతనిన ర్తనమార్చి సన్నతముజగతి”

“ఉ॥ ఎన్నిదినాలనుండియొ మహీనుఁజూచుచు నుంటిమేకదా
 కన్నదికానివిన్నదియఁ గానియ నింద్యచరిత్రగాడెయే
 మన్ననుఁ దండ్రబోలెఁ బ్రియమారఁగ బాలురబాలికానల్లి
 మన్ననఁజేసిపెంచి పరనుంబగు జ్ఞానధనం బొసంగఁడే”

“తే॥గీ॥ నాప్రిశయగుగుండును నేర్చినాగుపడఁతి
 చక్రవర్తికివలయు శాస్త్రములఁ దండ్ర
 బాహ్మణోచితమైన విద్య తగురుఁడు
 నొక్కదేశకు చెంత నేయఁచితమైతి”

“తే॥గీ॥ ఆదినంబులు మొదలుగా నీదినంబు
దనుకఁబుప్పుమునాని విధమ్ముదోప
మాగురుండును దండ్రుసమానచిత్త
నృత్తివర్తించు చున్నారు భేదమెఱువలి॥”

‘చ॥ అతనిపదంబులకొ గొలుచునానమ యంబునదివ్యబోధనా
న్యతమధువానువేశ నుదయించిన సౌఖ్యవిధుండునాకు సం
తతముఁ బ్రకాశమిచ్చిననువగ్గరు వారికిఁగూడఁ జంద్రికా
ప్రతతుల సంపుచుండు బహుభంగుల సౌఖ్యములార్యసంగతుత్ ।

“తే॥గీ॥ నా స్తమందున నీటికాయనుభరింది
నగరనగరంబుఁ బర్యటనంబుఁజేసి
వేశకొదవిన భిక్షువువిందుఁ గుడిచి
ప్రాణికోటినిఁగొల్చు చీవనముఘనము॥”

“తే॥గీ॥ లేనిపోనియాసలఁ బూనిలెక్కలేని
కలుషములఁజేసి ద్రవ్యంబుఁగడనసేయు
జీవికలు దేవునికె కాకచిన్నవార
మైనమనకును హెయంబులగునునిజము॥”

“తే॥గీ॥ చక్రవర్తిని వీధివిక్షకునినేని
భేదమెంచకయొకమాడ్కి నాదరించు
జీవి, బహుళయోగములజేసిన మహాత్ము
లరుగు దివ్యదేశముఁజేరనరుగఁజాలు॥”

చ॥ హితమని పేదవారినతిహినపుఁ జూడ్కుల జూచుచున్నయు
న్నతులను కొన్నవారు భునంబున నెందఱునిశ్చయంపుట
న్నతిఁగలవారలోయని మనంబును సందియమాక్రమించు స
న్నతులకునట్టి వర్తనలు సచ్చవు మెత్తమనంబు లుండుట॥”

“తే॥గీ॥ మృదులవృద్ధియఁబు కాతన్యగదితమగునె?

జ్ఞానమజ్ఞానముఁ బ్రకాశంబుతిమిర

మొక్కచోఁగూడి వర్తించునొక్కో? ప్రకృతి

యందు విధివిధానములెల్ల నమరియుండు॥”

చ॥ అనుటయఁ దోటనాకనుకొని యాదటికేగు బధంబునందు గ
ల్గిన పెనుతోకరానములొగినిను పించుట లొక్కకాలమం
దనజరిగెఁబ్రభమంగనిరితోడనె యాతరుణుల్ రయోద్ధతి
జనివృద్ధయంబువేదన ఘనంబుగ నారసిరింతకన్నుల॥”

తే॥గీ॥ నల్లురుభరించునట్టి యందలమునందు

బూలదండల గుమగుమల్ బుగులుకొనఁగ

నేత్రములమూసి దేవుఁజింతించుచుండు

సరణిగూర్చుండియుండెఁ దేజస్వియొక్కఁడు॥

తే॥గీ॥ ముందుమంగళవాద్యముల్ మ్రోగుచుండె

జక్కిసాంబ్రాణి ధూపవాసనలునగడె

వెన్ననేడ్పులు మాత్రమువిన్నునంటె

వింతయయ్యెఁ జారుమతికీవృత్తమెల్ల॥

చ॥ జగము తెఱంగులక గనిన జానివ సంధిఁ గొల్ప తా నె యి
 ట్టిగతులు? గుంపులోనికివడిక జనివృద్ధనొకడుగాంచి, యే
 మగతినితండుబోయెనని మించినకోర్కెని బ్రశ్నసేయ, న
 మ్మ! గరళ పానమీతనినమాయును నిక హరియించెగ్రూరనా.

వసంతి:- "తే॥గీ॥ గరళముకొ గోలజేయుదు ఖంబ దేవి!

భార్యమృతివందెనే! దుష్ప్రవృత్తవంబె
 యామెది! కుమారుమానసమంత ఘనము
 గాదె! యవ్వ. తెల్పవెమృతి కారణంబు."

వృద్ధ:- "తే॥గీ॥ అమలమగునట్టి పతిభక్తియార్యభక్తి
 దేశభక్తి సర్వేశుభక్తియునుగల్గి
 కరమువెలుగొందు నాసతికాంతలందుఁ
 బుష్పజగమున దామనపూవుబోలె."

"తే॥గీ॥ విద్యలను నేర్చి వినయానవెలస్పిహరు
 లంభజించును సకలకల్యాణగుణుఁడు
 దేశసేవకులందు వర్తించునుతుఁడు
 దనువునందుఁ బొగొనంబు విధిమ్ముదోప॥"

చ॥ సుతుఁడుచు భార్యయు దనకుజోకలు జేసిసుఖమ్ముఁగూర్చు
 ర్గుతయయి యోర్వలేమి గదురక వృద్ధయంబున సోదరుండు సం
 తతమును పాయమూరసిమనంబున హలహలంబొసంగి యీ
 గతినిొడఁ గూర్చెనొకమునఁ గ్రౌర్యపు సేతలుగాంచుమమ్ము.

“గ|| అననయనంబులం దొనికెల్లవసంతికి వేడినీరు; వం
దనమని నిల్వితేక చెలివస్థరకుష్టనుచు బయంబ యం
చున నయనమ్ములొత్తుకొనె జూడదు గాజెలియంచునెంచి, చూ
పునా వసంతి పెనిడిన పుణ్యపుఁ గొమ్మయెఱింగె నంతయున్

“చ|| చెలియెదియో విషాదములచిక్కిము గూర్చిచచింపనుంటి నా
తలపులు చింబితంబులుగదావను లంబగు నీమఃఖంబునన్
దెలుపుము మఃఖవృత్తములె తీయములొమదికెట్టి బాధలున్
గలుగవునాకు నీమదివికారముఁ దాచిననానబెట్టితిన్॥

ససంతి: —

“ఉ|| కల్లుల రావునాకని జగంబటు లుండగ నీమనంబుకేఁ
దెల్లముగాదె సత్యమునుఁదెల్పుగ నానలవేల? నీకునా
యుల్లముదెల్పసంచనిననూరక యుండవె? నీకుదాపగాఁ
జెల్లునె యేరహస్యమువచింపక నీచెలికారమెంచినన్”

“చ|| త్రోవచువాద్యసంతతులు మోగించుచుంక గషాయఘాపఘా
మానశిరేగఁగాఁ గెలకులందుఁ బరీమళపుష్ప సంతతుల్
దావళమైగళంబునఁ గళల్బరపన్ మనుజుండొకండు
జీవియొకండు దేబడె వచించితినున్నది యున్నయట్టున్”

చా రు మ తి:

“ఉ|| నీవువచించుమాటలు గణించిన సత్యముగాగనోచు, నీ
జీవితమంత నారసినచెల్వనుగాన నసత్యమంచు నీ
కోరివినినూపి కున్న ననగూడదు నీవచనంబు; మఃఖపున్
జేవనుజూపు కేడ్పులు వచింపవెయేటి? మంగళంబులన్”

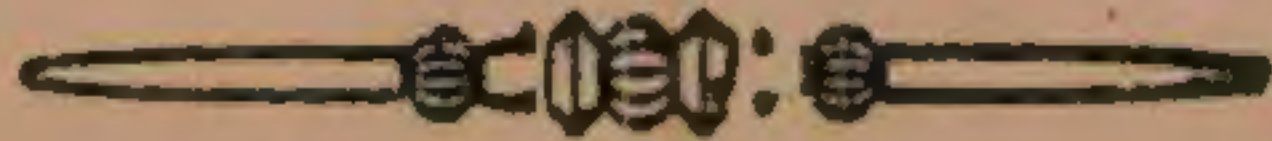
చా రు మ తి

సంకీర్తన:- "తే॥గీ॥ చెప్పెదనుగాని యగ్నివర్షించుచున్నో
యత్తలంబెక్కె మార్తాండుఁ డరయుమబల
సదనమందున మనవారలెదురుజూచు
చుందురగు దమంచరవిందనయనఁ
దోడొక్కనివసంతి యింటికై తోటవీడె"

సంపూర్ణము.

మావద్ద దొరికు గ్రంథముల జాబితా.

అనుభవ చికిత్సాదర్పణము. వెల రు 2-8-0.

ఇయ్యది నాడీనక్షత్రమాల మున్నగు గ్రంథములను రచించిన వైద్య
శంప్రదాయ ప్రవీణుండగు వసంతపురం లోకరాజు మునయ్యగారిచే వ్రాయబడినది

నాడీనక్షత్రమాల. వెల రు 0-4-0

నీతిసుధానిధి.

ఇయ్యది కవిత్రయముచే రచియింపబడినది. వెల రు 0—12—0

అభినవ సుమతిశతకము.

ఇయ్యది మహాబుమియ్యాగ్ గారిచే వ్రాయబడినది. వెల రు 0—4—0

లలిత.

ఇదియొక నవల గ్రంథకర్త దేవమణి సత్యనాథగ్. వెల రు 0—12—0

నీలావనవాసము.

ఇయ్యది వేంకటపార్వతీశ్వర కవులచే వ్రాయబడినది. వెల రు 1—2—0

కలభాషిణి విజయసేన. [నవలలు]

ఇదియొక నవల, [బుక్కపట్టణము నృసింహాచార్యులు] వెల రు 0—10—0

జయచంద్రవిజయము.

ఇయ్యది యొక నవల [నిడమర్తి వేంకటనరసింహారావు] వెల రు 1—0—0

తిన్నురును మంత్రీ

[చిలుకూరి వీరభద్రరావు] దీనివెల రు 1—0—0

అద్వైతానంద ఆశ్చన్యన అమృతసారము వెల రు 1-4-0

ఇయ్యది వేదాంతగ్రంథము బొమ్మన రంగస్వామిరెడ్డి గారిచే రచింపబడినది.

ఈ గ్రంథములు గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావుగారి ప్రకటితములు

ప్రభుత్వము	వెల రు 0—8—0
మూర్ఖరాజు	[మహాత్మ గాంధీవివచితము]		0—6—0
శ్రీరామ చరిత్రము	0—8—0
అబలాస్థచ్ఛరిత్ర రత్నమాల భాగము I	...		1—0—0
,,	,, II	...	1—4—0
అబ్రహములింకను	0—12—0
ప్రచ్ఛన్నపాండవము	0—12—0
వోటు	0—8—0
ముసలమ్మ మరణము	(కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి)		0—4—0
నీతిధర్మము	0—6—0
సంపూర్ణ స్వరాజ్యము	0—6—0

మనోగత ప్రశ్నోత్తరప్రకాశిక శాస్త్రము.

ఇయ్యది గాడిచర్ల కృష్ణరావు గారిచే నవీనముగా సంస్కృతశ్లోకములు వాటి
తెనుమయిన తెనుగు తాత్పర్యసహితముగా వ్రాయబడినది. వెల రు 0—4—0.

శరన్నవరాత్ర పద్యావళి

సతాపధాని, కవిసింహ, రాజశేఖర వేంకటశేషకవులచే రచింపబడినది వెల 0-2-0

కృష్ణవేణి. (పద్యకావ్యము)

ఇయ్యది కలచవీడు వేంకటరవణాచార్యులచే రచింపబడినది వెల 0-6-0

జనోపకారిణి స్తోత్రము,

ప్రొద్దుటూరు.

త ప్ప వ్వు ల వ ట్టి క

పట్ట	పంక్తి	తప్ప	ఒప్పు
అనతారిక	7	చుండి	చుంటి
"	"	నెరుంగు	నెఱుంగు
1	1	అకారంబున	అకారంబున
3	4	వరణి	సరణి
4	13	గూర్చి	గూర్చు
5	3	గొనునో	గొనునో
6	14	నాకుగా	సాకుగా
7	12	గలుషమోయని	గలుషమొలయని
"	18	బడచుం	బడుచుం
8	17	మేర్త	మేర్త
9	3	విద్యార్థివై	విద్యార్థివై
"	5	కలున	కలున
10	4	టల్లే	టిల్లే
"	8	బాధించునే	బాధించునో
"	"	తలచు	తలచు
"	16	వాసింప	హింసింప
12	7	బ్రవంచ	బ్రవంచ
14	3	టల్లుక్	టిల్లుక్
"	17	వాగ్దాటి	వాగ్దాటి
"	20	దెల్పుంగదె	దెల్పుంగడె
17	2	వేదాంతుల	వేదాంతుల
18	16	హేయంబు	హేయంబు
19	1	హీనపు	హీనపు
20	1	గ్రోత్తరాన	గ్రోత్తరానె
"	18	కృత	కృతి
21	15	మనుజుండొకండు	గడునుత్పివంబునక

కృష్ణవేణి

ఆంధ్రపత్రికా అభిప్రాయము.

ఇది. నాల్గవ శాసములలో సరసముగ వ్రాయబడిన యొకచిన్న ఖండకావ్యము. కలచవీడు వేంకటరమణాచార్యులవారు దీనిని రచించిరి. కృష్ణవేణి శంకరులపేరిమ కథ ఇందలి ఇతివృత్తము. కథానాయకులగు కృష్ణవేణి శంకరులు అబాల్య ప్రవృద్ధిస్నేహులు. సరళహృదయులు. పరస్పరాను ప్రకృతహృదయులు. శంకరునితిండి ధనాశచేత వరశుల్కమునకా నేంచి కృష్ణవేణినిగాక వేటొక్కయువతిని తనకుమారునకు పరిణయముచేయ సంకల్పించుటయును శంకరుడు అనేకవిధముల తండిమనస్సును త్రిప్ప ప్రయత్నించుటయును, తండిపట్టుదలయే నెగ్గి చివటకు పరిణయము సిద్ధముకాగా శంకరుడు ముతొకకాంతను వివాహమాడుచున్నాడను వార్తవిని కృష్ణవేణి హృదయ మవిసి మృతినొందుటయును, శంకరుడు పిదప దేశాంతర గతుడగుటయును మున్నగు కథాంశములు చాల మనోహరములుగను హృదయాకర్షకములుగాను వెల్లింపబడినవి. కథాంశములను ఆభివర్ణించుటలో చక్కని శయ్యయును. శయ్యోచితములగు మార్దనాదులను వెల్లడియగునట్లు కూర్చబడినది. (29—9—23 ఆంధ్రపత్రిక చూడుడు.)

వెల రు 0—6—0

దనోపకారిణి స్టోర్సు,

చౌగట్టూరు.